

СТ А Н О В И Щ Е

От: проф. д.н. Костадин Илиев Паев,
ЮЗУ „Неофит Рилски“,
История и археология

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в ПН. 3.6. Право (Римско частно право).

Автор на дисертационния труд: **Елислав Венциславов Атанасов**
Тема на дисертационния труд: *Регулирането на стопанската дейност на робите и отговорността на техните господари в Древен Рим*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1754/15.07.2021 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към Юридически факултет на УНСС по Римско частно право, професионално направление 3.6. “Право” към катедра “Частноправни науки” съгласно Заповед на Ректора по НИД на УНСС № 554/17.03.2017 със срок на обучението до 21.02.2020, удължен до 21.08.2021 със Заповед № 3257/30.12.2019 и Заповед № 342/16.02.2021. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 21.02.2017 до 21.08.2021.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният на хартиен носител дисертационен труд се състои от 284 машинописни страници. В структурно отношение дисертацията включва увод, четири глави, заключение, две приложения и библиография. Основният текст (без приложенията и литературата), е разположен на 180 страници и съдържа 428 бележки под линия. Всяка глава е съставена от параграфи, които включват точки и подточки.

Институтите на римското частно право не са загубили своята актуалност и днес, а в някои случаи дори създават условия за прилагането

им към актуалната правна уредба в България – твърдение, което дисертантът се стреми да докаже с оглед научно-приложните аспекти на неговия труд.

Като основна задача на изследването си, дисертантът формулира съпоставката на отговорността между *actio quod iussu* и *actio de peculio*. Изследването предлага становище по въпроса за същността и основанието на ограничената и неограничената отговорност на господаря, по който в настоящия момент няма единно мнение сред изследователите. Освен това анализът на отговорността на господаря за дейността на неговите роби допълва някои от празнините в българската романистична литература.

В изследването си дисертантът е използвал библиография, включваща 306 заглавия на български, италиански, немски, френски и руски език, като отделно е използван изворов материал на латински и гръцки език.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Основна задача която Елислав Атанасов си поставя в изследването е *подробният правен анализ на отговорността на господаря за дейността на неговите роби* и по-точно да се даде отговор на въпроса, защо и при какви условия господарят отговаря ограничено и неограничено и каква е логиката зад анализираната правна уредба. За постигане на тази цел дисертантът е определил десет конкретни задачи, изчерпателно изброени в дисертационния труд (с. 10). По моя преценка дисертантът е реализирал успешно поставената цел и задачите, чрез задълбочена характеристика на робството и неговите мащаби в римското общество, изяснявайки ролята и мястото на робите в римската икономика и семейство и тяхната правна уредба.

Авторът на дисертацията използва в изследването си освен конвенционалните методи като етимологичен и честотен анализ на терминологичната употреба, основните правните методи за тълкуване на текстовете, както и историко-икономическият метод, така и резултати, получени от прилагането на модерни методи като например математическото моделиране.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд на Елислав Атанасов е определено интердисциплинарно изследване в областта на историята и правото. В този смисъл като член на научното жури и предвид моята компетентност, ще взема преимуществено отношение към неговата историческа част.

В дисертационния си труд Елислав Атанасов отчетливо разкрива ролята на римското право като инструмент за регулиране на социалните отношения в римското общество, за приобщаването на робите като работна сила и позитивното отражение на пекулиума за развитието на римското стопанство. В този случай голяма част от стопанската дейност се делегира на роби и подвластни, а отговорността на господаря се ограничава до размера на пекулиума. Практически, според заключението на дисертанта, се достига до първообраз на стопанска дейност с ограничена отговорност. Особено ценен, не само за юристи, но и за историци е изводът на дисертанта, че това има изключително благоприятни последици върху римската икономика и позволява на аристокрацията да се фокусира върху управлението на държавата. Робите получават възможност за извоюване на икономическа, а впоследствие и юридическа независимост и по този начин голяма част от тях се интегрират в римското общество (с. 176).

В по-конкретен план приносите на дисертацията в резюме се заключават в следното:

1) извършен е широк и задълбочен анализ на възникването, развитието и мястото на робството в римското общество;

2) изяснява се икономическата същност на пекулиума;

3) разглежда се ролята на римското семейство в стопанския живот;

4) извеждат се общите характеристики на *actio de peculio* и *actio quod iussu*;

5) дисертацията се явява първото цялостно изследване, което съпоставя ограничената отговорност на господаря в рамките на пекулиума и неограничената му отговорност на основание на даден *iussum* – отговорността на господаря при *actio de peculio* е ограничена, докато при *actio quod iussu* господарят отговаря с цялото си имущество;

6) принос на дисертационния труд е извеждането на понятия за *пекулиум* и *iussum* въз основа на екзегезата на редица текстове, разкриващи тяхната обща характеристика и правна същност;

7) включено е предложение *de lege ferenda* – към чл. 113 от ТЗ да се допълни втора алинея, както следва: *Когато съдружник се е обогатил за сметка на Дружеството и обогатяването е против интересите на Дружеството или с цел увреждане на кредиторите, той отговаря с личното си имущество до размера на обогатяването.*

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Елислав Атанасов е представил три публикации по темата на дисертационния си труд – две от които на български и една на английски

език, която е под печат. Публикацията „*Пекулиумът като средство за ограничаване на отговорността на господаря в Древен Рим. Съпоставка с дружеството с ограничена отговорност.*” на практика разкрива не само актуалността на темата, но и приложната насоченост на изследването. Останалите две публикации също са пряко свързани с темата на дисертацията и доказват, че тя е плод на самостоятелната работа на докторанта.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертантът обхваща 32 страници. В първата му част се разглеждат въпроси, отнасящи се до актуалността, предмета, целите и методологията на изследването, както и описание на неговият обем и структура. По-нататък е представено резюмирано съдържанието на четирите глави на дисертацията, след което следва изброяване на основни приноси и предложения *de lege ferenda* с оглед на бъдещо практическо приложение, а в края са посочени публикациите свързани с дисертационния труд.

Авторефератът съдържа необходимите реквизити, представя изчерпателно съдържанието на дисертационния труд и отговаря на всички изисквания.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам бележки, препоръки и въпроси по същество.

8. Заключение

Разработеният от Елислав Атанасов дисертационен труд е плод на самостоятелна изследователска работа. Дисертантът е изпълнил изискванията на националните наукометрични показатели и на допълнителните изисквания на УНСС за придобиване на ОНС „доктор“. Спазени са и останалите изисквания по процедурата за защита. Предвид изтъкнатите по-горе научни приноси на дисертационния труд, на неговия самостоятелен и приносен характер, предлагам на **Елислав Атанасов** да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ в ПН. 3.6. Право (Римско частно право).

Дата: 27.09.2021 г.

Гр. София

Подпис:

Проф. д.н. Костадин Паев